

Фонд „Условия на труд“
Министерство на здравеопазването

**Риск от експозиция на радон, като естествен
източник на йонизиращо лъчение на работните
места**

Национално законодателство по здраве и безопасност
при работа

24 – 26 ноември 2025 г.

Гр. Велинград

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- Успешното справяне с предизвикателствата пред здравето и трудоспособността на работната сила изисква активна политика за налагане на нова култура в областта на безопасността и здравето при работа и съвместни усилия на отговорните институции, работодатели, служители, служби по трудова медицина и обществото.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- В съответствие с действащото законодателство в областта на здравословните и безопасни условия на труд, задължение на работодателят е да осигурява здравословни и безопасни условия на труд на работещите, като прилага необходимите мерки за това.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- Държавната политика в областта на безопасността и здравето при работа в Република България се определя от Министерския съвет. Министърът на труда и социалната политика разработва, ръководи, координира и провежда държавната политика за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд. Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“ осъществява цялостен контрол по спазването на трудовото законодателство за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд и по осъществяване на трудовите правоотношения.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- ▶ Министърът на здравеопазването ръководи и координира дейността по опазване и укрепване на здравето при работа. Институции с компетентност в областта на безопасността и здравето при работа в системата на Министерството на здравеопазването са Регионални здравни инспекции (РЗИ), Национален център по обществено здраве и анализи (НЦОЗА), Национален център по радиобиология и радиационна защита (НЦРРЗ).

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- ▶ Националният осигурителен институт (НОИ) чрез своите териториални поделения осъществява контрол по отношение експертизата на работоспособността; разследва и регистрира трудовите злополуки и професионалните болести; поддържа информационна система за трудовите злополуки и професионалните болести.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- ▶ Фонд „Условия на труд“ към министъра на труда и социалната политика подпомага дейностите за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд. Фондът осигурява средства за обучение на работодатели, членове на синдикати, членове на комитети и групи по условия на труд и специалисти по безопасност и здраве при работа в предприятията. Финансира проекти за диагностика на професионалните болести и съфинансира проекти, насочени към решаване на конкретни проблеми за подобряване на условията на труд.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- Постоянен орган за осъществяване на координация, консултации и сътрудничество при разработването и провеждането на политиката за осигуряването на безопасни и здравословни условия на труд на национално ниво е Националният съвет по условия на труд.
- Във всички административни области - регионални съвети за тристранно сътрудничество по безопасни и здравословни условия на труд, а на отраслово ниво функционират отраслови и браншови съвети по условия на труд.
- Чрез комитетите/групите по условия на труд се осъществява диалогът между работодателя и работниците и служителите на предприятията.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- Едно от основните предизвикателства, които се отчитат в областта на здравето и безопасността при работа, е ускореният темп на дигитализация, който се съчетава с всеобхватното навлизане на изкуствения интелект. Тези процеси променят съществено начина, по който се организира работата, което води до промени в условията на труд. Цифровите технологии могат да осигурят на работещите, включително работниците и служителите с увреждания или по-възрастните работещи, и техните работодатели решения, които да подпомагат тяхното здраве и благосъстояние.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- ▶ Роботизацията, използването на изкуствен интелект и все по-голямото преобладаване на дистанционна работа намаляват рисковете от опасни въздействия, като например такива в силно замърсена работна среда. Новите технологии обаче създават и редица предизвикателства, свързани с възникването на нови форми на заетост, неравномерно разпределение на работата от гледна точка на време и място на извършването ѝ, рискове от прекомерна натовареност и др.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- Все по-широкото използване на компютри и автоматизирани системи на работните места води и до нарастване на рисковете за работещите от работа в неподвижно положение на тялото и на физическо обездвижване, което се свързва и с повишени здравни рискове като исхемична болест на сърцето, някои видове рак и психологически проблеми като депресия и тревожност.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- ▶ Във връзка с промяната на трудовите процеси, предизвикани от дигитализацията, през **2024 г.** са приети промени в **Кодекса на труда и Закона за здравословни и безопасни условия на труд**, като е усъвършенствана нормативната уредба, свързана с работата от разстояние и осигуряването на безопасност и здраве на работещите, отчитането на извършената работа и контрола на работното време.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- Оптимизирани са възможностите за провеждане и документиране на инструктажите по безопасност и здраве при работа от разстояние и чрез електронни документи.
- През периода до края на 2027 г. ще продължи усъвършенстването на законодателството, за да може да се отговори на предизвикателствата от новите форми на труд, в т.ч. чрез платформите за работа и алгоритмичното управление (т.е. изкуственият интелект) - създаването на регулации, с които да се гарантира адекватна оценка на рисковете за здравето и безопасността на работещите и предприемане на превантивни мерки за намаляването им при алгоритмично управление на производствените процеси.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- На 30.10.2025 г. се проведе конференция на тема „Безопасни и здравословни условия на труд в цифровата ера“.
- Конференцията беше заключителното събитие на тригодишната общоевропейска кампания, посветена на управлението на рисковете, произтичащи от цифровите устройства и технологии, които се използват на работното място.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- Наредба за изменение и допълнение на **Наредба № 10** от 2003 г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на канцерогени и мутагени при работа (обн., ДВ, бр. 28 от **2024** г.);
- Изменението на наредбата е във връзка с необходимостта от въвеждане в националното законодателство на разпоредбите на Директива (ЕС) 2022/431 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2022 година за изменение на Директива 2004/37/ЕО относно защитата на работниците от рискове, свързани с експозицията на канцерогени или мутагени по време на работа.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- **Токсичните за репродукцията вещества** могат да оказват неблагоприятни въздействия върху половата функция и плодовитостта при мъжете и жените, както и върху развитието на потомството. Подобно на канцерогените или мутагените, токсичните за репродукцията вещества са вещества, пораждащи сериозно безпокойство, които могат да имат сериозни и необратими последици за здравето на работниците. Поради това токсичните за репродукцията вещества също са регламентирани с Директива (ЕС) 2022/431 за изменение на Директива 2004/37/ЕО, респ. с Наредбата за изменение и допълнение на Наредба № 10 от 2003 г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на канцерогени и мутагени при работа.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- ▶ В Наредба № 10 са определени биологични гранични стойности с цел защита на работниците от експозиция на някои канцерогени, мутагени и токсични за репродукцията вещества. Създадено е ново приложение с биологични гранични стойности на канцерогени, мутагени и токсични за репродукцията вещества и метаболитите им (биомаркери експозиция/биомаркери за ефект).

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- ▶ Въведени са **гранични стойности за професионална експозиция за 15 вещества**. За едно от тях – **бензен** - 0,2 ppm ($0,66 \text{ mg/m}^3$) - преходен период до 5 април 2026 г. за влизане в сила на граничната стойност за бензен.
- ▶ Граничните стойности за останалите 14 вещества въведени до момента в Наредба № 13 от 2003 г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиции на химични агенти при работа са заличени от Наредба № 13.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- По-строги гранични стойности са въведени за 2 от посочените 14 вещества класифицирани като канцерогени – **акрилнитрил и никелови съединения**. За прилагането на новите по-строги гранични стойности в наредба са въведени също преходни периоди.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- ▶ проект на Наредба за изменение и допълнение на **Наредба № 9** от 2006 г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на азбест при работа
- ▶ проектът на Наредба за изменение и допълнение на на Наредба № 9 е изготвен във връзка с необходимостта от въвеждане в националното законодателство на разпоредбите на Директива (ЕС) 2023/2668 на Европейския парламент и на Съвета от 22 ноември 2023 година за изменение на Директива 2009/148/ЕО относно защитата на работниците от рискове, свързани с експозиция на азбест по време на работа.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- Азбестът е изключително опасен канцерогенен агент, който все още засяга редица различни икономически сектори, като например ремонтни дейности, минното дело и добивната промишленост, управлението на отпадъци и пожарогасенето, в които работниците са изложени на висок риск от експозиция. Азбестът е класифициран като канцероген от категория 1А съгласно част 3 от приложение VI към Регламент (ЕО) № 1272/2008 на Европейския парламент и на Съвета.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- ▶ Според европейската статистика за професионалните заболявания, той категорично е основната причина за професионалните ракови заболявания, като за цели 78 % от професионалните ракови заболявания в държавите членки е признато, че са свързани с експозиция на азбест. В Република България въпреки ниския процент на отчетени професионалните болести, азбестът също е основна причина за над 70 % от професионалните заболявания.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- ▶ Тъй като азбестът е безпрагов канцероген, не е възможно от научна гледна точка да се определи ниво, под което експозицията не би довела до неблагоприятни за здравето последици. Вместо това може да се установи връзка експозиция-риск, което улеснява определянето на гранична стойност на професионална експозиция като се взема предвид приемливо ниво на остатъчен риск.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- Основната цел на проекта е хармонизиране на националното ни законодателство с европейското и осигуряване на по-висока степен на защита на здравето на работещите чрез усъвършенстване на изискванията за защита и въвеждане на по-строги мерки за намаляване на рисковете, свързани с експозиция на азбест чрез:
 - 1. Намаляване на граничната стойност за азбестова експозиция на ниво $0,01 \text{ вл/см}^3$ като 8-часова средна стойност, претеглена по време.
 - 2. Въвеждане на утвърдени за Европейския съюз, методи за измерване на азбестовата експозиция, които да гарантират с достатъчна сигурност количественото определяне на влакната във въздуха на работното място, в съответствие с граничната стойност.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- 3. Прилагане на необходимите технически и организационни мерки за управление на риска от азбест и осигуряването на подходящо дихателно и друго лично предпазно оборудване.
- 4. Гарантиране от страна на работодателите, че рискът за работниците, свързан с азбестова експозицията на работното място е сведена до възможно най-ниското ниво, което е технически възможно и във всеки случай е под граничната стойност.
- 5. Предприемане от страна на работодателите на всички необходими стъпки за идентифициране на предполагаеми азбест-съдържащи материали.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- Проектът на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 9 от 2006 г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на азбест при работа е публикуван за обществено обсъждане:
- <https://www.mh.government.bg/bg/normativni-aktove/proekti-na-normativni-aktove/94>
- Срок за получаване на становища – 05.12.2025 г.
- Срок за транспониране на Директива (ЕС) 2023/2668 - **21 декември 2025 г.**

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- Проект на Наредба за изменение и допълнение на **Наредба № 10** от 2003 г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на канцерогени, мутагени или токсични за репродукцията вещества при работа
- Проектът на Наредба за изменение и допълнение на на Наредба № 10 е изготвен във връзка с необходимостта от въвеждане в националното законодателство на разпоредбите на Директива (ЕС) 2024/869 на Европейския парламент и на Съвета от 13 март 2024 година за изменение на Директива 2004/37/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и на Директива 98/24/ЕО на Съвета по отношение на граничните стойности за олово и неговите неорганични съединения и за диизоцианати.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

Оловото и неговите неорганични съединения са ключови токсични за репродукцията вещества на работното място, които могат да окажат неблагоприятно въздействие както върху плодовитостта, така и върху развитието на плода, и отговарят на критериите за класифициране като токсични за репродукцията вещества от категория 1А в съответствие с Регламент (ЕО) № 1272/2008 на Европейския парламент и на Съвета.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- Експозициите както по орален, така и по инхалаторен път са възможни начини за проникване на оловото и неговите неорганични съединения в човешкия организъм.
- Преразгледани са граничните стойности на оловото:
- граница на професионална експозиция от $0,15 \text{ mg/m}^3$ до $0,03 \text{ mg/m}^3$, и
- биологична гранична стойност от $70 \mu\text{g}/100\text{ml}$ до $15 \mu\text{g}/100\text{ml}$ (30 $\mu\text{g}/100\text{ml}$ до 2028 г.)

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- Диизоцианатите са кожни и респираторни сенсibiliзатори (астмогени)
- Могат да имат вредни за здравето ефекти върху дихателната система, като професионална астма, сенсibiliзация към изоцианати и бронхиална хиперреактивност, както и кожно професионално заболяване.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- ▶ Директива (ЕС) 2024/869 е първия по рода си законодателен акт на ЕС, който определя пределно допустими стойности за диизоцианати:
- ▶ обща граница на професионална експозиция от $6\mu\text{g NCO}/\text{m}^3$ ($10\mu\text{g}/\text{m}^3$ до 2028 г.)
- ▶ краткосрочна граница на експозиция от $12\mu\text{g NCO}/\text{m}^3$ ($20\mu\text{g}/\text{m}^3$ до 2028 г.).

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- **Проект на Наредба за условията за извършване на задължителните предварителни и периодични медицински прегледи на работниците и служителите.**
- **С предложения проект се отменя Наредба № 3 за задължителните предварителни и периодични медицински прегледи на работниците.**

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- Ясно е определен редът за предварителните прегледи на лицата под 15 години и тези на 15-18 години;
- Обхватът на предварителните прегледи е прецизиран, като от тях отпаднат някои специфични изследвания, които представляват маркери за експозиция, а не за установяване на предварителния здравен статус и пригодност за работата;
- Регламентиран е електронен обмен на медицински документи с цел намаляване на административната тежест и др.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- ▶ Въведено е изискване резултатите от изследванията и медицинските прегледи по наредбата да се въвеждат в Националната здравноинформационна система от лекаря, който ги е извършил.
- ▶ С проекта се регламентира списък на вредните фактори за здравето и безопасността, при които са задължителни периодични медицински прегледи на работещите и служителите, на лекарите, които ги извършват и на периодичността на провеждане на задължителните периодични прегледи, с които се определят и специфичните изисквания към задължителните изследвания и прегледи, както и периодичността за тяхното провеждане спрямо различните вредни фактори за здравето.

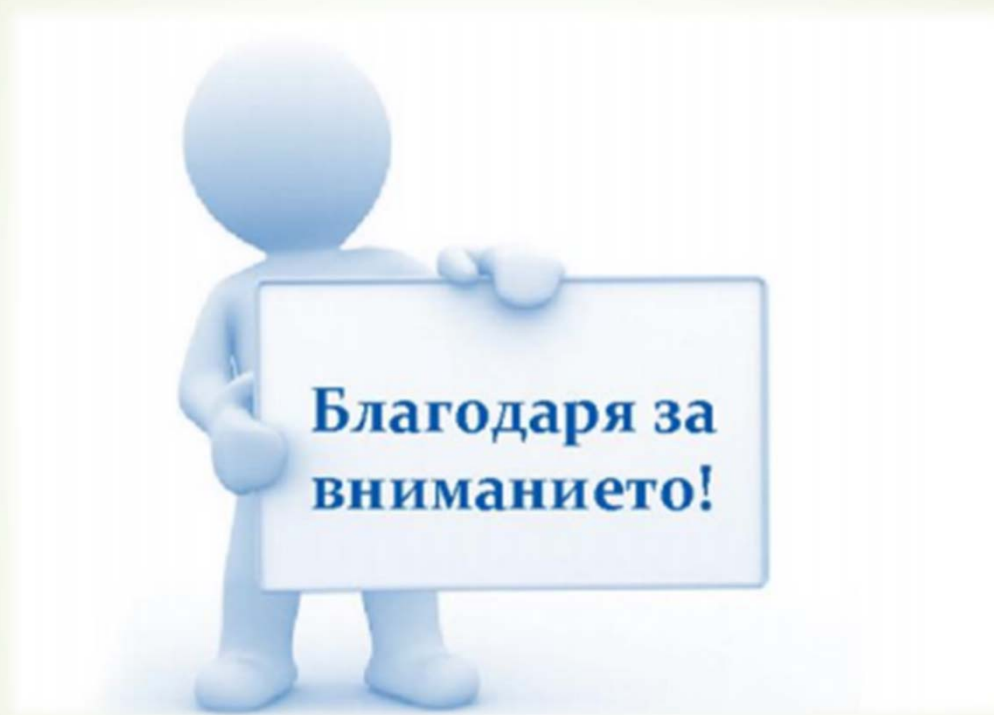
Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- Предлага се въвеждането на списък с относителни медицински противопоказания за постъпване на работа по професия (длъжност, производствена дейност) с вредни фактори за здравето и безопасността, който е актуализиран в съответствие със съвременните условия и постижения на медицинската наука.

Национално законодателство по здраве и безопасност при работа

- ▶ Проект на Закон за изменение и допълнение на **Закона за здравето**:
- ▶ При подаване на заявление за издаване на разрешение за дейности по разрушаване или отстраняване на азбест и/или азбестосъдържащи материали от сгради, конструкции, предприятия, инсталации или кораби, заявителят предоставя информация за наименованието и ЕИК на службата по трудова медицина, с която има сключен договор.
- ▶ След издаване на разрешението по ал. 4, директорът на регионалната здравна инспекция изпраща копие от него, заедно с документите по чл. 73, ал. 2 на директора на съответната дирекция „Инспекция по труда“ и на службата по трудова медицина, с която лицето има сключен договор

**Благодаря за
вниманието!**